

УДК 336.76:330.341.1

Яценко М.С.

кандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний політехнічний університет

Бондаренко А.О.

студентка
Одеського національного політехнічного університету

Yatsenko Marianna

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Odessa National Polytechnic University

Bondarenko Alice

Student
Odessa National Polytechnic University

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ СУЧАСНИХ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ACTUAL ISSUES OF DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL SERVICES SECTOR WITH THE USE OF MODERN FINANCIAL TECHNOLOGIES

У статті визначено фінтех-компанії та фінтех-послуги як новітній інструмент ринку фінансових послуг, що відповідає актуальним вимогам сучасного світу. Досліджено нормативно-правову базу регулювання діяльності фінтех-компаній в Україні. Визначено роль держави у стимулюванні розвитку нефізичних каналів обслуговування та альтернативних

платіжних рішень на базі інноваційних технологій, а також визнано її зацікавленість у прискоренні цих процесів. Систематизовано, класифіковано фінтех-компанії за напрямками діяльності та їх спеціалізацією, розглянуто низку їх особливостей та потенційних можливостей у сфері фінансових послуг. Розглянуто актуальні питання розвитку фінтех-послуг у банківській сфері. Розкрито роль фінтех-компаній та фінтех-технологій в модернізації вітчизняної фінансової системи, досліджено сучасні світові тенденції розвитку сфери фінтеху, а також перспективи їх використання.

Ключові слова: сектор фінансових послуг, фінтех (Fintech), фінансові технології, фінтех-компанії, платежі, розрахунки, банки.

В статье определены финтех-компании и финтех-услуги как новейший инструмент рынка финансовых услуг, что соответствует актуальным требованиям современного мира. Исследована нормативно-правовая база регулирования деятельности финтех-компаний в Украине. Определена роль государства в стимулировании развития нефизических каналов обслуживания и альтернативных платежных решений на базе инновационных технологий, а также признана ее заинтересованность в ускорении этих процессов. Систематизированы, классифицированы финтех-компании по направлениям деятельности и их специализации, рассмотрен ряд их особенностей и потенциальных возможностей в сфере финансовых услуг. Рассмотрены актуальные вопросы развития финтех-услуг в банковской сфере. Раскрыта роль финтех-компаний и финтех-технологий в модернизации отечественной финансовой системы, исследованы современные мировые тенденции развития сферы финтеха, а также перспективы их использование.

Ключевые слова: сектор финансовых услуг, финтех (Fintech), финансовые технологии, финтех-компании, платежи, расчеты, банки.

Article is devoted to studying of a role of financial services and the companies in Ukraine as the legislation regulates this field of activity and also the role of financial those services in the bank sphere is considered. Also in article the prospects of introduction of innovations of this type are considered. In this article the companies and services as the newest instrument of the market the Fintech of services are defined financial that conforms to relevant requirements of the modern world. The role of the state in stimulation of development of nonphysical channels of service and alternative payment decisions on the basis of innovative technologies is defined and her interest in acceleration of these processes is recognized. The attempt to systematize and classify Financial that the companies by activities or their specialization is made, a number of their features and potential opportunities in the sphere of financial services is considered. Topical issues of development of Financial those services in the bank sphere are considered. The role of financial those companies and financial those technologies in modernization of a domestic financial system is opened, current global trends in development of the sphere of financial that and also prospects their use are investigated. The role of the state in stimulating the development of non-physical channels of service and alternative payment solutions based on innovative technologies has been determined, and its interest in accelerating these processes is recognized. The purpose of article consists in disclosure of essence of financial technologies and activity of Fintech of the companies, their role in modernization of a financial system, top trends of development of financial technologies, problems their introduction and the prospects of use. Questions which are studied in this article will give the chance to the companies of the financial sphere to expand the innovative activity with advantage for the population Ukraine. It is necessary to consider further development of financial those services in the financial sphere of Ukraine as they will become a basic element in advance of a modern financial and credit system of the state.

Keywords: financial services sector, fintech (Fintech), financial technology, fintech companies, payments, calculations, banks.

Постановка проблеми. Активний розвиток фінтех-напрямку в Україні збігається із загально-світовими тенденціями та почався після банківської кризи 2008–2009 років, а в результаті наступної кризи 2014–2015 років цей напрям лише залучив нові інвестиції. Останні складні щодо економічного становища роки змушували світових регуляторів посилювати вимоги до банків, зо-

крема процедур KYC (“Know your client” – «знай свого клієнта») і AML (“Anti money laundering” – «процедура протидії відмиванню грошей»).

Цей період часу збігається з вибуховим поширенням та проникненням Інтернету (зокрема, мобільного (3G)) в усі сфери життя, поширенням смартфонів, розвитком соціальних мереж та мобільних додатків, початком використання

штучного інтелекту в бізнес-процесах та спілкуванні зі споживачами (роботи, чат-боти). Збіг цих факторів прискорив зародження фінансових інновацій поза банками, до яких належать фінтех-компанії та фінтех-послуги [5].

Сьогодні найактуальнішою тенденцією у сфері фінансових послуг є розвиток нефізичних каналів обслуговування, альтернативних платіжних рішень на базі інноваційних технологій, розроблення нових методів взаємодії з потенційними клієнтами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-практичні аспекти розвитку фінансових технологій розглядалися в роботах Л.А. Дудинець, Л.В. Жердецької, Л.Г. Кльоба, А.В. Рябової, Н.М. Пантелєєвої, С.І. Паперника, Д.Е. Третьякова та інших вчених. Проте зазначені дослідження неповністю висвітлюють стан та особливості сучасного розвитку сектору фінансових послуг із застосування фінтеху, взаємодію фінтех-компаній з банківським сектором, роль державного регулювання в зазначених процесах, що зумовило актуальність дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В наявних наукових працях неповною мірою знайшли відображення сучасні тенденції та практика розвитку й упровадження фінансових технологій та фінтех-послуг у вітчизняний банківський сектор. Подальшого дослідження також потребують питання нормативно-правового регулювання діяльності фінтех-компаній, їх взаємодії з банками.

Формулювання цілей статі (**постановка завдання**). Мета статті полягає в розкритті сутності фінансових технологій та діяльності фінтех-компаній, їхньої ролі в модернізації фінансової системи, основних тенденцій розвитку фінансових технологій, проблем їх упровадження та перспектив використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційно фінтехами називають компанії, які через Інтернет надають класичні банківські послуги (кредити, платежі, перекази тощо) або спрощують доступ до них. Фінансові технології, або фінтех, є далеко не новим терміном, проте лише останніми роками ця діяльність почала виходити зі світу банкінгу та набувати рис окремої індустрії.

Якщо говорити про широке визначення цієї категорії, то під фінтехом розуміють такі фінансові технології (далі – фінтех), що використовуються в секторі фінансових послуг, які переважно використовуються самими фінансовими установами.

Однак нині фінтех як послуга трансформується та значно розширює власну суттєву наповненість і представляє такі фінансові технології, що кардинально змінюють традиційні фінансові послуги, включаючи мобільні платежі, грошові перекази, кредити, збирання коштів та управління активами.

Фінтех розвивають технологічні та фінансові компанії, які, згідно з оцінками експертів, можуть найближчим часом скласти для банків серйозну конкуренцію в разі лібералізації законодавства.

Головним законодавчим актом у сфері регулювання платежів в Україні є Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [1, с. 137]. Також ця галузь регулюється іншими законами України, серед яких слід назвати Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», Закон України «Про електронні довірчі послуги» та Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», який було замінено на Закон України «Про валюту і валютні операції» від 7 лютого 2019 року [2, с. 239].

Платежі входять до сфери регулювання Національного банку України, отже, ця сфера регулюється також численними постановами НБУ. Слід зауважити, що також затверджено законопроект № 7270, яким передбачається прийняття суттєвих змін до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», де, зокрема, пропонується дати змогу відкривати поточні рахунки та випускати електронні гроші небанківським фінансовим установам. Випуск електронних грошей мають право здійснювати Національний Банк України, банк та платіжна установа (далі – емітент електронних грошей) [3, с. 3].

Емітент електронних грошей, крім Національного банку України та емітентів електронних грошей, які здійснюють емісію електронних грошей на базі електронних платіжних засобів платіжних систем, що має намір здійснювати випуск електронних грошей, зобов'язаний до початку їх випуску узгодити з Національним банком України правила використання електронних грошей у порядку, встановленому нормативно-правовим актом Національного банку України [3, с. 3].

Найбільш лояльними до впровадження фінтех-рішень в Україні є Національний банк України та Міністерство юстиції України. Решта державних інституцій, які регулюють фінансовий сектор, ставляться до проривних технологій з більшою

обережністю, проте також активно розглядають можливість їх упровадження [2, с. 239].

Така ситуація пов'язана з тим, що в Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року серед заходів, вжиття яких пропонується для досягнення мети та реалізації завдань програми, є забезпечення розвитку інституту посередників фінансового сектору, забезпечення регулювання діяльності посередників (агентів, брокерів) у фінансовому секторі (зокрема, сприяння розвитку ринку фінтех-компаній) [4, с. 63].

Окрім того, значна увага приділена впровадженню нових та розвитку наявних фінансових інструменти фінансового сектору, сприянню використанню новітніх ІТ-технологій учасниками фінансового сектору, створенню умов для входу міжнародних провайдерів інтернет-розрахунків на платіжний ринок України, створенню умови для збільшення безготівкових розрахунків шляхом упровадження інноваційних платіжних продуктів й розвитку електронних платежів та їх інфраструктури, а також унормуванню діяльності небанківських фінансових установ на ринку платіжних послуг [2, с. 239].

Сьогодні розвиток нефізичних каналів обслуговування та альтернативних платіжних рішень здійснюється перш за все на базі інноваційних технологій та з використанням пристроїв мобільного зв'язку. Серед першочергових завдань розвитку вітчизняного фінансового сектору слід назвати такі:

- унормування діяльності небанківських установ на ринку фінансових послуг, зокрема надавачів інноваційних фінансових сервісів;
- переведення транзакцій в електронні канали (розвиток direct debit, e-money (випуск здійснює Національний банк), платежів з використанням пристроїв мобільного зв'язку);
- поширення серед населення інформації щодо переваг та прогресивних видів безготівкових розрахунків і сервісів;
- віддалена ідентифікація клієнтів для отримання ними фінансових послуг;
- укладення договорів у безпаперовій формі, зокрема з використанням електронного цифрового підпису.

Загалом світова практика свідчить про те, що витратити готівку ("cash") значно дорожче, ніж розраховуватися безготівковими грошима, тому завданням фінтех-проектів є спрощення доступу до безготівкових платежів для клієнтів. Для цього може використовуватися низка таких

механізмів, як платіжний сайт, мережа терміналів, платіжні картки, мобільні додатки.

Фінтех-компанії можна умовно поділити на дві групи:

- стартапи, які надають технічні рішення для наявних фінансових компаній;
- стартапи, які працюють безпосередньо зі споживачами фінансових послуг.

Окрім стартапів у сфері фінтеху, існують впевнені компанії вартістю більш 1 млн. дол. США. Згідно з даними проекту USAID «Трансформація фінансового сектору» та інноваційного парку UNIT.City в Україні зараз більше 80 фінтех-компаній, серед яких є як стартапи, так і більш зрілі надавачі послуг. В дослідженні наводяться дані, що 40% фінтех-провайдерів були засновані до 2015 року, тоді як 60% провайдерів з'явилися за останні три роки. Близько 84% фінтех-компаній вже вийшли на ринок зі власними продуктами та послугами, ще 16% перебувають на етапі формування [11, с. 14].

Проте класифікувати фінтех-послуги або фінтех-компанії за напрямом або спеціалізацією поки що досить складно через бурхливий розвиток і формування цього сектору фінансових послуг. В табл. 1 авторами зроблено спробу систематизувати та класифікувати фінтех-компанії за їх спеціалізацією або напрямом діяльності.

Проте слід зазначити, що ця класифікація не є повною, тому що існує велика кількість інноваційних технологій, які можуть бути використані фінтех-компаніями у фінансовому секторі, але їх потенційні можливості недостатньо розкриті. Систематизація та класифікація фінтех-послуг та фінтех-компаній за напрямами діяльності, на наш погляд, потребують подальшого дослідження та певної уваги наукової спільноти. Отже, слід зазначити, що більше половини фінтех-проектів з'явилась на українському ринку лише за останні три роки. Втім, учасники фінтех-ринку поки що не готові ставати повноцінними конкурентами банкам, адже в їх діяльності акцент перш за все робиться на співпраці з ними. Банківська індустрія відчуває великий тиск з боку інновацій та розуміє наслідки змін на ринку, тому вона вимушена швидко реагувати на такі процеси, щоби не втратити частку ринку.

Висновки. Таким чином, встановлено, що одними з визначальних чинників розвитку сучасної фінансової системи є впровадження фінансових технологій та розвиток діяльності фінтех-компаній. Орієнтація на неохоплені банківськими послугами сегмент і використан-

Класифікація фінтех-компаній за їх спеціалізацією або напрямом діяльності

№	Критерії (напрямок/спеціалізація)	Визначення
1	Управління особистими фінансами	Дані фінтех-компанії спеціалізуються на мобільних та десктопних програмах, що дають змогу стежити за рухами особистих коштів, отримувати докладні звіти та припущення про майбутні витрати на основі предиктивного аналізу.
2	Платежі	Платежі є одними з найдавніших та найпопулярніших напрямів фінансових технологій. За допомогою цього виду фінансових технологій населення здійснює розрахункові операції в різноманітних платіжних системах. Важливу роль у розвитку платежів може відіграти технологія блокчейну, але її потенційні можливості в цій сфері досі ще недостатньо досліджені.
3	Кредитування	Під кредитуванням зазвичай розуміють онлайн-кредитування, яке відбувається за допомогою онлайн-сервісів, через які кредитори та позичальники знайомляться, при цьому відбувається мінімізація кредитних ризиків.
4	Інвестиційні платформи	Це спеціальні інтернет-майданчики, де стартапи та інвестори знаходять один одного. Щоби бути поміченим та оціненим на інвестиційних платформах, необхідно грамотно подати інформацію про власний проект, тобто коректно заповнити профайл проекту, виділивши його головні переваги. Далі профайл проходить модерацию на сайті, яку здійснюють адміністратори. Якщо модерация пройшла успішно, ваш проект з'являється на загальному огляді в багатьох інвесторів, що шукають проект для вкладення грошей.
5	Краудфандинг	Краудфандинг є колективним фінансуванням проектів, тобто коли декілька або багато людей підтримують ідею чи проект грошима, отримуючи за це винагороду від авторів.
6	Безпека	Компанії в цій сфері надають свій сервіс для банківських установ, спрощуючи та автоматизуючи питання автентифікації клієнтів та розробляючи заходи щодо боротьби з шахрайством.
7	B2B-фінтех	Термін, що буквально перекладається як «бізнес для бізнесу». Дані компанії орієнтовані на сектор ринку, який працює не на кінцевого, рядового споживача, а на такі ж компанії, тобто на інший бізнес.
8	Грошові перекази	Компанії цього напрямку працюють над інноваціями, що дають змогу здійснювати переказ грошових коштів без участі банківських установ. Як правило, технологія передбачає просту та зрозумілу мобільну платформу й використання альтернативних підходів до автентифікації клієнтів (наприклад, через соціальні мережі).
9	Аналіз великих даних (Big Data)	Терміном «Big Data» («великі дані») окреслюють групу технологій та методів, за допомогою яких аналізують та обробляють величезну кількість даних, як структурованих, так і неструктурованих, для отримання якісно нових знань. Якщо підсумувати, то це є інформацією, що не піддається обробленню класичними способами через її величезний обсяг.
10	Регтех	Напрямок інновацій, що дає змогу швидко та автоматизовано адаптувати бізнес до змін законодавства та умов ринку.
11	Insuretech	Страховання прогресує вкрай швидкими темпами та вже пропонує ринку повністю автоматизовані страхові продукти. Мобільні додатки, взаємодія на рівні Інтернету речей, р2р-страхування, автоматизація регресних виплат складають далеко неповний список стартапів у сфері страхових технологій.

Джерело: систематизовано на підставі джерел [8, с. 1; 6, с. 2; 11, с. 14–17]

ня сучасних цифрових каналів дадуть змогу не тільки швидко збільшити залучення населення до фінансового сектору, але й досить швидко масштабувати бізнес фінтех-компаній в Україні. Застосування стратегії розвитку фінансових інноваційних технологій допомагатиме вдосконаленню загального фінансового менеджменту всіх економічних суб'єктів та розбудові фінансового простору країни загалом.

Бібліографічний список:

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 7 лютого 2019 року

№ 222473-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> (дата звернення: 11.04.2019).

2. Про валюту та валютні операції : Закон України від 7 лютого 2019 року № 2473-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19> (дата звернення: 11.04.2019).

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання переказу коштів : Проект Закону України від 9 листопада 2017 року № 7270 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5284-17> (дата звернення: 11.04.2019).

4. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року : проект / Міністерство фінансів України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73007243> (дата звернення: 13.04.2019).
5. FinTech в Україні 2018: Дослідження ринку, карта ринку, каталог фінтех-компаній // UNIT.City : веб-сайт. URL: <http://fintech.unit.city/guide2018> (дата звернення: 28.03.2019).
6. Андронік В.В. Фінтех в Україні: що це таке і як він робить життя українців комфортніше. *Сьогодні*. URL: <https://ukr.segodnya.ua/economics/finance/finteh-v-ukraine-cho-eto-i-kak-on-delaet-zhizn-ukraincev-komfortney-1117884.html> (дата звернення: 28.03.2019).
7. Паперник С.І. Коментарі: лібералізація валютного законодавства України – чого чекати? *The Ukrainian Journal of Business Law*. 2019. URL: <http://evris.law/uk/komentari-liberalizacija-valjutnogo-zakonodavstva> (дата звернення: 22.02.2019).
8. Паперник С.І. Що таке фінтех? НВ Бізнес. *The Ukrainian Journal of Business Law*. 2019. URL: <https://evris.law/uk/stattja-finteh-ta-ukraina-shho-take-finteh> (дата звернення: 19.01.2018).
9. Третяков Д.Е. Тенденції розвитку банківського та фінансово-технологічного сектору на основі використання високих технологій. *Креативна економіка*. 2017. № 8. С. 893–898.
10. Дудинець Л.А. Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи. *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2018. № 22. С. 794–798.
11. Звіт «Фінтех в Україні» // Проект USAID «Трансформація фінансового сектору» : веб-сайт. URL: https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf (дата звернення: 22.04.2019).
- konodavchykh aktiv Ukrainy shhodo rehuljuvannja perekazu koshtiv” [Law of Ukraine of November 9, 2017 № 7270 “On amending certain legislative acts of Ukraine regarding the transfers of money”]. (2017, 7 November). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy* – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, 29. (in Ukrainian)
4. Ministerstvo finansiv Ukrainy 2018. *Kompleksna prohrama rozvytku finansovogho sektoru Ukrainy do 2020 roku* [Integrated program of development of financial sector of Ukraine till 2020], Kyiv : Vidomosti NBU.
5. UNIT.City 2018. *FinTech v Ukraini 2018: Doslidzhennja rynku, karta rynku, katalogh fintekh kompanij*. [FinTech in Ukraine 2018: Market research, market map, financial catalog of those companies], Kyiv : UNIT.City.
6. Andronik V.V. (2018). Fintekh v Ukraini: shho ce take i jak vin robytj zhyttja ukrajinciv komfortnishe [Finteh in Ukraine: what is it and how it makes life of Ukrainians more comfortable]. *Sjoghodni* (electronic journal), p. 1. Available at: <https://ukr.segodnya.ua/economics/finance/finteh-v-ukraine-cho-eto-i-kak-on-delaet-zhizn-ukraincev-komfortney-1117884.html> (accessed: 27 February 2018).
7. Papernik S.I. (2019). Komentari: Liberalizacija valjutnogho zakonodavstva Ukrainy – chogho chekati? [COMMENTS: Liberalization of currency legislation of Ukraine – what to expect?]. *Ukrainskyj zhurnal dilovogho prava* (electronic journal), p. 1. Available at: <http://evris.law/uk/komentari-liberalizacija-valjutnogo-zakonodavstva> (accessed: 22 February 2019).
8. Papernik S.I. (2019). Shho take fintekh? NV Biznes [What is Finteh? NV Business]. *Ukrainskyj zhurnal dilovogho prava* (electronic journal), p. 1. Available at: <https://evris.law/uk/stat-tja-finteh-ta-ukraina-shho-take-finteh> (accessed: 19 January 2019).
9. Tretyakov D.E. (2017). Tendenciji rozvytku bankivskogho ta finansovo-tekhnologhichnogho sektoru na osnovi vykorystannja vysokikh tekhnologhij [Trends in the development of the banking and finance and technology sector on the basis of the use of high technologies]. *Kreatyvna ekonomika*. Creative economy, pp. 893–898.
10. Dudinets L.A. (2018). Rozvytok finansovykh tekhnologhij jak faktor modernizaciji finansovoji systemy [Development of financial technologies as a factor of modernization of the financial system]. *Mykolajivskyj nacionalnyj universytet imeni V.O. Sukhomlynskogho*. VN Mykolaiv National University Sukhomlynsky. Mykolaiv, pp. 794–798.
11. USAID “Transformacija finansovogho sektoru” (2018). *Zvit “Fintekh v Ukraini”* [Report Finteh in Ukraine], Kyiv : UNIT.City.

References:

1. Zakon Ukrainy vid 7 ljutogho 2019 r. № 222473-VIII “Pro platizhni systemy ta perekaz koshtiv v Ukraini” [Law of Ukraine of February 7, 2019 № 222473-VIII “On payment systems and transfer of funds in Ukraine”]. (2019, 7 February). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy* – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, 29 [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy vid 21 chervnja 2018 r. № 2473-VIII “Pro valjutu ta valjutni operaciji” [Law of Ukraine of June 21, 2018 № 2473-VIII “On Currency and Foreign Exchange Transactions”]. (2018, 21 June). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy* – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, 30 [in Ukrainian].
3. Proekt zakonu Ukrainy vid 9 lystopada 2017 r. № 7270 “Pro vnesennja zmin do dejakykh za-